

Opinie separată,

expusă în temeiul articolului 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 67 din Codul jurisdicției constituționale

Prin Hotărârea nr. 10 din 22 martie 2021, Curtea Constituțională a recunoscut constituțional Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 47-IX din 16 martie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

Fiind în dezacord cu unele aprecieri și concluziile sumare ale colegilor judecători constituționali, am formulat prezenta opinie separată pentru motivele indicate mai jos.

I. Curtea a reținut corect principiile generale aplicabile în materie de desemnare a candidatului pentru funcția de Prim-ministru, stabilite și garantate de articolul 98 alin. (1) din Constituție și așa cum au fost interpretate constant de către Curtea Constituțională în Hotărârile sale (a se vedea HCC nr. 32 din 29 decembrie 2015, HCC nr. 23 din 6 august 2020, HCC nr. 6 din 23 februarie 2021). De exemplu:

1. Curtea a reținut că articolul 98 alin. (1) din Constituție prevede atribuția exclusivă a Președintelui Republicii de a desemna un candidat pentru funcția de Prim-ministru. În același timp, Curtea a notat că, deși exclusivă, atribuția de desemnare nu poate fi discreționară, deoarece **Președintele va desemna** un candidat pentru funcția de premier **numai după consultarea fracțiunilor parlamentare**. Analizând ponderea fiecăreia dintre cele două autorități publice în procedura de formare a Guvernului, Curtea a conchis că rolul Parlamentului este unul decisiv în raport cu rolul Președintelui Republicii.

2. Esența conținutului **sintagmei „consultarea fracțiunilor parlamentare”** de la articolul 98 alin. (1) din Constituție este de a **identifica sprijinul politic al deputaților pentru o anumită persoană**, capabilă să formeze un Guvern care să se bucure de încrederea Parlamentului. Ceea ce contează în aceste consultări este obținerea susținerii politice pentru persoana care ar putea fi desemnată în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru.

3. Președintele Republicii **poate veni la consultări cu o propunere proprie**, care ar putea să fie acceptată. Însă Președintele țării nu-și poate subordona partenerii de dialog politic pe care îi consultă. Președintele Republicii acționează doar în calitate de reprezentant al statului, căruia îi revine dreptul și responsabilitatea de a găsi o cale a dialogului și a evaluării voinței și capacității deputaților consultați de a susține din punct de vedere parlamentar un candidat. Desemnând candidatul pentru funcția de Prim-ministru,

Președintele Republicii trebuie să facă dovada imparțialității și a neutralității sale politice, a echidistanței sale față de toate grupurile parlamentare. Președintele nu are dreptul constituțional de a înlocui fracțiunile parlamentare (a se vedea HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 18).

4. Prin urmare, marja discreționară a Președintelui Republicii la desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru este limitată. În cazul în care este constituită o majoritate parlamentară absolută formalizată, Președintele Republicii este obligat să desemneze candidatul înaintat de această majoritate pentru funcția de Prim-ministru. **În cazul în care nu este constituită o majoritate** parlamentară absolută formalizată, Președintele Republicii **este obligat ca, după consultarea fracțiunilor parlamentare**, să desemneze un candidat pentru funcția de Prim-ministru, chiar dacă fracțiunile parlamentare nu sunt de acord cu propunerea sa.

5. Consultarea care rezultă din norma constituțională a articolului 98 alin. (1) este un dialog autentic asumat de părți, dialog care trebuie **realizat cu bună-credință, în mod sincer și responsabil**, astfel încât să fie atins scopul menționat mai sus. Pe un astfel de dialog trebuie să se fundamenteze în mod obiectiv decizia Președintelui Republicii de desemnare a candidatului la funcția de Prim-ministru. În acest caz, consultarea reprezintă un instrument juridic prevăzut de Constituție, care nu poate fi lipsit de eficiență (a se vedea, mutatis mutandis, HCC nr. 7 din 18 mai 2013, § 50).

II. Totuși, în opinia mea, aceste principii generale au fost aplicate în prezenta cauză într-o manieră formală și greșit.

La data de 16 martie a.c., Președintele țării a inițiat consultări cu fracțiunile parlamentare în vederea desemnării unui candidat pentru funcția de Prim-ministru. Consultările au început la ora 09:00 și au durat până la aproximativ 15:30. Ultima a fost consultată fracțiunea PSRM, care a reconfirmat existența unei majorități parlamentare absolute formalizate care susținea candidatura dnei M. Durleșteanu pentru funcția de Prim-ministru.

Acest fapt Curtea l-a constatat în Hotărârea nr. 10/2021 (a se vedea § 61).

La briefing-ul organizat imediat **după finalizarea consultărilor**, reprezentanții fracțiunii PSRM au aflat de la reprezentanții presei că dna M. Durleșteanu a informat publicul, prin una din rețelele de socializare, îndată după finalul consultărilor (aproximativ la ora 15:33), că își retrace candidatura la funcția de Prim-ministru.

Concomitent, Președintele Țării, **luând cunoștință de informațiile cu caracter public**, a făcut constatarea că majoritatea parlamentară absolută formalizată a încetat să mai existe și într-o oră a semnat Decretul contestat, prin care dl I. Grosu a fost desemnat candidat la funcția de Prim-ministru.

Este eminamente de important de notat că Președintele Țării, în contextul apariției unei circumstanțe de rang constituțional noi (retragerea candidaturii M. Durleșteanu), a ignorat raționamentele constituționale expuse *supra*, nu a inițiat consultări noi/suplimentare și a desemnat candidatura pentru funcția de Prim-ministru, **cu privire la care nici nu s-a consultat cu fracțiunile parlamentare.**

La rândul său, Curtea Constituțională, prin Hotărârea în cauză, a admis invalidarea majorității parlamentare care a înaintat candidatura dnei M. Durleșteanu și a considerat că în aceste condiții consultările din 16 martie trebuie să aibă o finalitate și Președintele Republicii avea obligația să desemneze un candidat la funcția de Prim-ministru.

Nu mai puțin important este și caracterul subiectiv al refuzului și/sau imposibilității candidatului la funcția de Prim-ministru. Voi menționa faptul că factorul uman este dependent de un șir de circumstanțe imprevizibile, de la convingeri personale până la cazuri fortuite. Or, în acest sens, un candidat la funcția de Prim-ministru, care acceptă acest statut cvasi juridic, poate renunța la respectiva intenție din varii motive (politice, morale, juridice etc.), poate renunța din motive obiective (starea de sănătate, circumstanțe familiale, situații neprevăzute), poate fi influențat să renunțe la respectiva funcție și, în ultimă instanță, poate fi victima unor cazuri fortuite (îmbolnăvire, deces, sechestrare etc.).

Cele menționate *supra* nu pot transfera responsabilitatea politico-juridică pe majoritatea parlamentară absolută formalizată. Or, în cazurile descrise *supra*, majoritatea parlamentară constituită în vederea susținerii unui candidat pentru funcția de Prim-ministru continuă să existe ca un grup de deputați și poate reevalua candidatura propusă șefului statului.

III. **În opinia mea**, orice procedură constituțională, în special, de investire a Guvernului, trebuie să fie eficientă și efectivă, care *a priori* exclude formalismul, caracterul decorativ și simbolic al procedurii.

Caracterul imperativ al normei constituționale privind „**consultarea fracțiunilor parlamentare**” și regula loialității constituționale și a respectului reciproc între partenerii de dialog politic, principiile recomandate de către Comisia de la Veneția (a se vedea HCC nr. 6 din 23 februarie 2021, §§ 61-63) obligă constituțional șeful statului, în relația sa cu Parlamentul, la un

comportament efectiv, dar nu doar *pro forma*, în vederea desemnării candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

Mai mult, o procedură constituțională eficientă este un element esențial al democrației constituționale, care trebuie să se axeze, în special, pe acțiuni adecvate, simple, transparente și eficiente în vederea desemnării candidatului pentru funcția de Prim-ministru. **Nucleul consultărilor parlamentare are ca scop investirea unui Guvern, dar nu intenția de a desemna formal un candidat la funcția de Prim-ministru**, cu privire la care nu au fost consultate fracțiunile parlamentare și nu este identificată o susținere a majorității parlamentare.

Consultarea fracțiunilor parlamentare trebuie să fie **una substanțială**, conformă cu **realismul și pragmatismul constituțional**. Consultarea efectivă a fracțiunilor parlamentare se axează pe anumite candidaturi la funcția de Prim-ministru și agrearea candidaturii de către majoritatea parlamentară.

În cazul când **candidatul desemnat** pentru funcția de Prim-ministru de majoritatea parlamentară formalizată **renunță după finalizarea consultărilor** de a mai deține această calitate, prin urmare, **Președintele Republicii Moldova are obligația constituțională**, pentru a respecta și a da eficiență articolului 98 alin. (1) din Constituție și pct. 2 din dispozitivul HCC nr. 23 din 06.08.2020, **de a relua procesul consultărilor** cu fracțiunile parlamentare. În caz contrar, dreptul majorității parlamentare **rămâne a fi teoretic și iluzoriu**, dar nu concret și efectiv, fapt contrar atât spiritului, cât și literei Constituției.

Prin urmare, o asemenea situație constituie un incident de procedură constituțională, care nu incumbă majorității parlamentare formalizate, iar pe cale consecință nu declanșează dreptul Președintelui Republicii Moldova **de a desemna propriul candidat** pentru funcția de prim-ministru.

Comportamentul Președintelui Republicii Moldova în lumina circumstanțelor survenite *ad-hoc* denotă și o încălcare a principiului loialității constituționale (a se vedea HCC nr. 6 din 23 februarie 2021), fapt care nu a fost apreciat la justa valoare de către colegii mei.

În concluzie, îmi exprim dezacordul cu Hotărârea nr.10 din 22 martie 2021, dat fiind caracterul contradictoriu al acesteia în raport cu jurisprudența constantă a Curții Constituționale, precum și pentru caracterul viciat al principiilor enunțate în Hotărâre, care, de fapt, afectează loialitatea constituțională, principiu indispensabil procedurii de investire a Guvernului.

Or, evenimentele de natură politico-juridică relevante învestiturii Executivului, realizate în lipsa suportului constituțional, afectează principiul suveranității poporului, statuat expres de articolul 2 din Constituție. Prin urmare, emiterea Decretului criticat în lipsa condițiilor esențiale de natură constituțională menționate în prezenta Opinie comportă un caracter neconstituțional.

Vladimir Țurcan

Judecător al Curții Constituționale

22 martie 2021